

EVOLUȚIA VIZIUNILOR DOCTRINALE REFERITOR LA INTEGRAREA EUROPEANĂ

Pladii Irina, UTAP-121, FIMT, UTM
Conducător științific: conf. univ. dr. Munteanu T.

Ce este integrarea ?

Integrarea reprezintă un proces de eliminare graduală a frontierelor de orice natură între două sau mai multe state independente, menit să permită respectivelor state să funcționeze ca o unică entitate.

Procesul de integrare a fost și este un subiect foarte dezbătut de către reprezentanții teoriei relațiilor internaționale. În prezent cel mai bine cunoscută și conturată formă de integrare o reprezintă Uniunea Europeană.

Evoluția viziunilor doctrinale asupra UE au dus la apariția mai multor teorii ale integrării Europene.

În general, problemele legate de domeniul integrării europene cad sub incidența a două sub-discipline din cadrul științelor politice, respectiv teoria relațiilor internaționale și politicile comparate. Acest lucru demonstrează natura duală și totodată ambiguă a UE, care nu ar putea fi plasată de o manieră satisfăcătoare nici la nivel internațional, ca formă de organizație internațională, dar nici la nivel național, ca o prelungire a politicilor naționale. În această ordine de idei problema funcționării UE a fost abordată în mod contradictoriu de reprezentanții doctrinelor neo-liberale și neo-realiste.

Neo-liberalii accentuează faptul că fiecare pas în domeniul integrării conduce în mod logic către un altul, și că guvernele naționale se află în situația de a nu putea rezista în fața presiunilor generate de procesul integrării. În acest caz, atât actorii supranaționali, cât și cei naționali, au o influență considerabilă.

Neo-realiștii consideră că guvernele naționale reprezintă factorul determinant în stabilirea naturii și a ritmului integrării, acționând asemenea unor străjeri la nivelul sistemelor naționale și supranaționale. În acest fel, cooperarea interguvernamentală din cadrul UE nu este în mod substanțial diferită de cea specifică sistemului internațional.

Privite din punct de vedere a amploarei pe care o au, teoriile integrării pot fi clasificate în trei grupe distincte:

1. Teoriile mari, din care fac parte: neofunctionalismul, interguvernamentalismul și interguvernamentalismul liberar;
2. Teoriile mijlocii, care cuprind: guvernarea pe mai multe nivele, rețele de politici sectoriale și noul instituționalism;
3. Alte abordări teoretice: constructivismul social, consociaționismul și tranzacționalismul, federalismul și confederalismul.

Teoriile mari au apărut ca urmare a dorinței analiștilor din spațiul academic de a explica procesul de integrare Europeană. Scopul acestor teorii este de a prezenta factorii care au condus la apariția integrării europene precum și evoluția viitoare a procesului. Din acest punct de vedere, putem spune că aceste teorii au un caracter dinamic. Ele iau în considerare caracteristicile principale ale procesului de integrare prezentându-l ca atare, ca un întreg și analizează întreaga evoluție trecută, prezentă și viitoare a acestuia. Accentul este pus pe procesul de integrare și nu pe rezultatele acestui proces.

Sușinătorii marilor teorii consideră că „rațiunea de a fi” a acestora, și anume aceea de a înțelege și explica caracterul general al integrării, este cât se poate de validă și de reală.

Neofunctionalismul accentuează în principal procesul de integrare și nu rezultatul acestuia, luând în considerare în principal actorii și interacțiunea dintre ei. Apariția și dezvoltarea neofuncționalismului coincide cu dezvoltarea pluralismului în științele politice și din acest punct de vedere, poate fi privit drept o teorie pluralistă. Argumentul de bază al neofuncționalismului este că două sau mai multe țări sunt de acord să integreze un sector economic anume. Neofuncționalismul a apărut ca o încercare de a explica dinamica integrării europene, dar Europa a fost văzută foarte mult ca un studiu de caz al proceselor care ar putea opera în orice structură regională.

Se poate preciza că „*neofuncționaliștii au avut avantajul de a oferi o explicație plauzibilă pentru mișcările integrării politice care păreau să aibă loc în vestul Europei*”. Teoria a încercat să explice funcționarea sistemului european supranațional construit asemenea sistemelor politice interne și având la bază ideea de consens între participanți.

Interguvernamentalismul își are originea în teoriile relațiilor internaționale, în special în teoria realistă. Conform acesteia, statele națiune sunt actorii principali pe scena internațională, iar dezvoltarea de

relații politice dintre state se realizează prin intermediul guvernelor naționale.

Altfel spus: *interguvernamentalismul se bazează pe ideea că integrarea este un proces care va continua, însă statul națiune este mai mult ca oricând unitatea de bază, fără ca aceste două elemente să se contrazică reciproc. Procesul de integrare „în afara granițelor statului - națiune” conduce la apariția unui nou tip de comunitate politică și mai ales la eliminarea granițelor dintre sistemul organizațiilor internaționale și mediul intern al statelor membre. Așa cum Hoffman preciza: „statul națiune rămâne principalul inițiator, supervisor și adesea distrugător” al entității create în afara granițelor naționale „pentru că în arena internațională statul este încă cel mai mare posesor de putere”.*

Interguvernamentalismul liberal Din punctul de vedere al funcționării și implicării instituțiilor supranaționale în procesul interstatal de negociere, teoria liberal interguvernamentalistă prezintă mai multe abordări. Moravcsik consideră că integrarea europeană se desfășoară într-un cadru instituțional specific, caracterizat prin trei aspecte de bază:

1. actorii de bază în politică sunt indivizii și grupurile raționale care interacționează datorită propriului interes și a aversiunii față de risc;
2. guvernele reprezintă un subsistem al societății naționale. Interesele societății limitează interesele și identitățile statelor pe plan internațional;
3. comportamentul statului și modalitățile de conflict și cooperare reflectă natura și configurația intereselor statale.

O concluzie ar fi: interguvernamentalismul liberal păstrează statele națiune ca actori de bază pe scena internațională, fiind preocupat de modalitatea de formare a preferințelor pe plan intern și de modul de negociere interguvernamental. Conceptele de bază ale teoriei sunt „cel mai mic numitor comun” și „negocierea dintre statele membre”. Teoria explică evoluția procesului de integrare în diferite momente dar nu poate fi privită separat de neofuncționalism.

Teoriile de mijloc această abordare încearcă să îmbine ideile contradictorii ale neofuncționaliștilor și ale interguvernamentiștilor și să ofere un răspuns la întrebarea: ce fel de construcție este Uniunea Europeană? O concluzie ar fi aceea că UE este o formă hibridă: nu este nici sistem politic nici organizație internațională ci o structură intermediară.

În cadrul categoriei **alte abordari teoretice ale integrării europene** prima abordare este **constructivismului social**, care are ca scop acceptarea ideii de creare în comun a unei structuri bazate pe legi constructive, reglementări și politici europene.

Consasociationalismul ca idee s-a născut din preocupările cercetătorilor privind problema guvernării stabilității în societățile profund divizate. Taylor folosește consasociația pentru că în opinia sa „integrarea în sensul întăririi sistemelor funcționale regionale poate ajuta mai degrabă la întărirea și nu la reducerea diferențelor în cadrul societății contemporane de națiuni”.

Abordarea **tranzacționalistă** a integrării internaționale este asociată cu lucrările lui Karl Deutsch. În opinia sa, integrarea internațională este definită ca fiind obținerea securității într-o regiune sau între un grup de state. Integrarea cu succes presupune reducerea radicală a posibilității statelor de utilizare a violenței pentru rezolvarea conflictelor.

Federalismul este o modalitate de asigurare a unui guvern constituțional în cadrul societăților pluraliste liberal-democratice. Abordarea federalistă are la bază teoria neofuncționalistă.

Ideea de **confederație** are la bază teoria interguvernamentală și în special abordarea centrată pe stat. Uniunea Europeană posedă caracteristicile unui astfel de sistem din mai multe puncte de vedere:

➤ UE se bazează în principal pe voința statelor membre de a coopera în dorința realizării unui obiectiv comun și din dorința soluționării împreună a unor probleme care depășesc granițele naționale.

➤ instituțiile supranaționale, Comisia Europeană și Curtea Europeană de Justiție, nu dețin puteri independente semnificative, principala lor funcție fiind aceea de facilitatori și mediatori între celelalte instituții.

➤ principalele canale de comunicare între statele membre rămân guvernele naționale reprezentate în Consiliul de Miniștri.

➤ prin intermediul Consiliului European, guvernele naționale rămân cele care conferă direcția de dezvoltare a UE.

➤ statele membre pot opta să nu aplice deciziile luate în domeniul securității și apărării și al justiției și afacerilor interne, fără însă a bloca procesul decizional sau implementarea deciziilor luate de către celelalte state participante (abținere constructivă).

În concluzie, teoriile integrării europene încearcă să explice fie procesul de integrare europeană ca atare (marile teorii), fie natura Uniunii Europene, în calitatea sa de sistem politic cu o structură instituțională și funcțională unică în lume .

Bibliografie

1. Molle W., *Economia integrării europene*. Teorie, practică, politici, Chișinău, Epigraf, 2009;
2. Claude Jessua, *Dicționar de științe economice*, Editura Arc, Chișinău, 2006;
3. K. Kiljunen, *The European Constitution in the Making*, Centre for European Policy Studies, Brussels, 2004;
4. http://www.diffen.com/difference/Confederation_vs_Federation;
5. <http://theanarchistlibrary.org/library/murray-bookchin-the-meaning-of-confederalism>;
6. <http://www.forumfed.org/libdocs/Federations/V5N1SEen-int-McGarry.pdf>;
7. http://ro.wikipedia.org/wiki/Teorii_de_integrare_europeană;
8. <http://ru.scribd.com/doc/32712272/TEORIILE-INTEGRARII-EUROPENE>.

REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

**Grama Radu MSP-131, FIMCM, UTM
Conducător științific: I. super. Vetrila A.**

“Harta Europei nu va fi completă pînă cînd Moldova nu se va alătura statelor membre ale UE”

Consacrarea RM ca subiect al DI, la 27 iunie 1991, a constituit un moment important în calea evoluției statului.

În timp, politica externă a RM a oscilat de la Est la Vest, aceasta datorită lipsei unei orientări clare și a problemelor mari de ordin economic, politic, social cu care se confruntă țara noastră.

Faptul că RM a devenit din 2004 stat vecin al NATO și din ianuarie 2007 în apropiata vecinătate a UE, au determinat cursul politicii pro-europene la Chișinău.